
PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF THE PEDAGOGICAL RISKS OF THE INCLUSION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN THE PRIMARY SCHOOL (DISCUSSION OF EMPIRICAL RESEARCH RESULTS)

Zoi Dimitrios Pittou

University of Veliko Turnovo St Cyril and St. Methodius, Bulgaria, zoi__87@hotmail.com

Abstract: Difference from others is not a disadvantage. It suggests that non-traditional forms and means of influence are needed to realize the existing potential. In modern special pedagogy there is a lot of talk about the processes related to the adaptation, integration, socialization and future realization of children with disabilities. More and more researchers are focusing on the interactions of people with disabilities and the social world. The results show both positive and negative influences. The participation of the school in all processes of formation and development of children with disabilities in Bulgaria and Greece is an extremely topical and to a large extent debatable problem. These children are often mistreated, oppressed and isolated from the world in which we live.

Key words: Children with disabilities, special educational needs, integration

ПСИХОЛОГИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ РИСКОВЕ ОТ ВКЛЮЧВАНЕТО НА ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ (дискусия на резултати от емпирично изследване)

Зои Димитриос Питту

Великотърновски университет "Св. Св. Кирил и Методий", България, zoi__87@hotmail.com

Резюме: Различието от другите не е недостатък. То подсказва, че са необходими нетрадиционни форми и средства за въздействие, за да се реализира съществуващият потенциал. В съвременната специална педагогика се говори много за процесите, свързани с адаптацията, интеграцията, социализацията и бъдещата реализация на децата с увреждания. Все повече изследователи насочват интереса си към интеракциите на хората с увреждания и социалния свят. Резултатите показват както положителни, така и отрицателни влияния. Участието на училището във всички процеси на формиране и развитие на децата с увреждания в България и Гърция е изключително актуален и в немалка степен дискуссионен проблем. Често към тези деца се отнасят неправилно, потискат ги и ги изолират от света, в който живеем.

Ключови думи: Децата с увреждания, специални образователни потребности, интегриране

1. ОБЕКТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Обект на проучването са децата със специални образователни потребности, както и учителите.

2. ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Предмет на изследването е включващото образование в България и в Гърция.

3. ЦЕЛ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Целта на моето проучване е да се анализират реакциите на деца в норма при осмисляне на същността, измеренията, последиците, възможностите за цялостно развитие и формиране на децата със социални образователни проблеми и да се установи степента на информираност и заинтересованост на учителите относно обучението, образованието и възпитанието на учениците със СОП в начална училищна възраст в процеса на интегрирането им в масовото училище в България и Гърция.

4. ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Задачите на проекта са да се опишат някои важни становища по проблема на известни автори и да се раздадат въпросници с 10 въпроса на учители, за да определя отношението им към учениците със СОП в начална училищна възраст.

Анализирайки получените данни, ще се определи отношението на учителите към учениците със СОП в начална училищна възраст, както и до каква степен те взимат активно участие в процесите възпитание, обучение, образование и цялостното формиране и развитие на децата в процеса на интеграция.

5. ХИПОТЕЗИ НА ПРОЕКТА

Участието на училището във всички процеси на формиране и развитие на децата с увреждания в България и Гърция е изключително актуален и в немалка степен дискуссионен проблем. Често към тези деца се отнасят неправилно, потискат ги и ги изолират от света, в който живеем.

Основна хипотеза:

Хипотетичните ни очаквания са повишаване степента на информираност на учителите по проблематиката на децата със специални образователни потребности за подобряване на отношението и повишаване на активното им участие във възпитанието и обучението на тези деца.

Работни хипотези:

Хипотеза 1: Допуска се, че нагласите по отношение на децата със специални потребности са в широки граници, но като цяло обществените нагласи са твърде позитивни.

Хипотеза 2:

Предполага се, че децата нямат склонност към предразсъдъци и етиктиране.

Хипотеза 3:

Допуска се, че учениците със СОП трябва да се обучават по едни и същи учебни програми с другите ученици.

Хипотеза 4:

Допуска се, че интегрираното образование не е достатъчно ефективно.

6. ПОЛУЧЕНИ РЕЗУЛТАТИ

Данните от литературната справка показват, че нагласите по отношение на децата със специални потребности са в широки граници, но като цяло обществените нагласи са твърде позитивни.

Анкетните карти са предназначени за деца и учители от България и Гърция.

Първата анкета има за цел да установи мнението на децата по въпроса, доколко те се интересуват от съществуващия проблем и до каква степен са запознати с проблемите на децата със специални образователни потребности.

Децата са на средна възраст 10 години, 20 деца от България и 20 деца от Гърция.

Анкетата съдържа общо 10 въпроса. Тя има за цел да установи мнението на децата по въпроса, доколко те се интересуват от съществуващия проблем и до каква степен са запознати с проблемите на децата със специални образователни потребности.

1. Анкетата показва, че в България и в Гърция децата харесват хората, които познават.
2. Еднакво добре се чувстват и българските, и гръцките деца сред почти всички видове хора.
3. И в България, и в Гърция децата смятат, че хората са твърде егоцентрични.
4. Децата и в двете държави мислят, че няма да наранят никого, ако направят нещо за себе си.
5. Децата и в двете държави не харесват, когато са сами и остават далеч от хората.
6. Гръцките деца повече от българските деца обичат да бъдат сред много хора.
7. Българските и гръцките деца категорично смятат, че децата с увреждания се нуждаят от грижи и помощ.
8. В България и в Гърция са отговорили, че децата с увреждания не са досадни и натрапчиви.
9. Децата в България не мислят, че хората с увреждания непрекъснато искат помощ и услуги, докато децата в Гърция са дали отговор – понякога.
10. Децата и в двете държави са категорични, че на хората с увреждания трябва да се осигуряват алтернативни възможности за работа и обучение

От направеното сравнение се разбира, че в Гърция децата са малко по-контактни и обичат да са сред хората, но българските деца са по-състрадателни и склонни да помагат на децата с увреждания. Нашето проучване показва, че децата нямат склонност към предразсъдъци и етиктиране.

Втората анкета има за цел да установи мнението на учителите по въпроса, доколко те се интересуват от съществуващия проблем и до каква степен са запознати с проблемите на децата със специални образователни потребности.

Учителите са общообразователни, но някои от тях могат да работят като логопеди, 20 учители от България и 20 учители от Гърция.

1. Анкетата показва, че в България повече учители са работили с деца с увреждания, отколкото в Гърция.
2. И в България, и в Гърция учителите са били дарители на организации, които помагат на хора с увреждания.
3. И в двете държави децата с увреждания дискутират своите проблеми с учителите.
4. Учителите в България са помагали на деца с увреждания повече, отколкото тези в Гърция.
5. И в двете страни не се смущават от поведението на хора с увреждания.
6. Учителите в България са категорични, че часовете на ресурсните учители за работа с деца със СОП не са достатъчни, докато гръцките учители се колебаят.
7. И в двете страни са на мнение, че ресурсният учител трябва да е постоянно в училище.
8. И българските, и гръцките учители смятат, че учениците със СОП трябва да се обучават по едни и същи учебни програми с другите ученици, макар че гръцките учители не са толкова категорични.
9. И в България, и в Гърция учителите са на мнение, че ресурсните учители трябва да присъстват във всички часове с учениците със СОП.
10. Те смятат, че интегрираното образование не е достатъчно ефективно.

В нашето проучване установихме, че учителите в България са малко по-осведомени относно проблемите на приобщаващото образование на децата със СОП, отколкото в Гърция. Резултатите от анкетирването на учителите доказа, че ясно и точно обозначените въпроси не допускаха двусмисленост при подбора на отговора.

Изводите потвърдиха реалността на конструираната хипотеза и особено нейната перспектива в динамичен план, а именно повишаване степента на информираност на учителите по проблематиката на децата със специални образователни потребности за подобряване на отношението и повишаване на активното им участие във възпитанието и обучението на тези деца.

Работните ни хипотези също се потвърдиха.

На база на резултатите от изследването можем да заключим, че цялостната среда, в която е потопено приобщаващото образование, е по-скоро положителна. Въпреки трудностите и предизвикателствата на процеса, към момента са поставени основите и е създадена институционална и нормативна база за обучение на деца със СОП в рамките на общообразователните училища. В същото време изследването ясно отчита потребността на учителите от допълнителна подкрепа и от възможност по-интензивно да разчитат на помощ от страна на специалисти, да имат достъп до специализирани ресурси и помощни материали, с които да работят, както и до готови модели и практически съвети за реакция в една или друга ситуация.

Очевидно, участието на държавата с нейните структури и на обществото с неговите граждански организации и фондации в решаване проблемите на хората с увреждания е недостатъчно. Необходимо е да се премине към активизиране и систематизиране на конкретни практически действия, осигуряващи по-добър жизнен стандарт и качество на живот за тези личности.

Огромно приноса за утвърждаване на позитивното отношение към тези лица имат и многобройните неправителствени организации и фондации. Такива съществуват в много страни по света и особено в по-напредналите в икономическо отношение. Те развиват разнообразна дейност за създаване на по-благоприятни условия за социално осигуряване и развитие на умствено изостаналите деца от най-ранна възраст до дълбока старост. Това е особено важно, защото нерядко родителите или близките на тези хора не са в състояние да им оказват необходимата материална или друга помощ.

Всички данни от нашето проучване показват, че съвременното изясняване на обществените нагласи спрямо децата със специални образователни потребности ще съдейства за качествена промяна в отношението към тях. От тази гледна точка ще се създадат позитивни предпоставки за правилното им когнитивно и емоционално - личностово формиране. Във връзка с това конкретните данни от проучването доказват реалността на хипотезата.

7. ИЗВОДИ

Отношението към лицата с различни увреждания не може да бъде изолирано от материално-икономическата, социалната и културната история на човечеството. Историята на отношението към хората с увреждания преминава сложен и интересен път, в който се преплитат схващания, вярвания и представи на човека за света и за дадената епоха. Отношението към хората с увреждания преминава през продължителни и стигматизиращи периоди.

Необходимо е да се търси промяна на образователните модели в контекста на разумни интеграционни програми съобразно вида и степента на увреждането, спрямо фамилната и специално-педагогическата интервенция. Друг аспект на промяна на отношението към хората с увреждания може да се реализира чрез

промяна на съществуващите норми и стереотипи. Всяка начална промяна на нормите среща съпротива, среща неразбиране и поражда прооблем, но всяка категоризация се ражда от опита, от успехите и неуспехите на трансформацията на съществуващото до настоящия момент. В този екскурс, промяната на нормативната конституираност в обществото е свързана с извеждането на показ на способностите и възможностите на хората с увреждания, с даване на превес на личностовите позитиви. Социалната фокусираност към негативите на притежаващото увреждане не трябва да доминира при определяне на персоналната и социалната идентичност на човека с увреждане, на хората с увреждания.

При реализиране на интеграционни модели няма изграден цялостен модел за диагностично проучване на факторите, които влияят на цялостната интеграция в образование, семейството, обществото.

Приемането на другите е важен конструкт за осъществяване на преки дейности с хората с увреждания в екскурса на живот с другите, а не в позиция на влияние от стереотипи, стигми и предразсъдъци.

Проблемът е свързан с развитието на обществото, социалната перцепция и социалното познание. Налице е тенденция за извеждане на по-хуманистично ориентирани понятия за лицата с нарушения. Хуманистична позиция на обществото, която синтезира антропологични, личностни и културно-логически концепции. Понякога отделната особеност на индивида или акцентирание на вниманието към нея от страна на социума дава насока на етиктиране на съответния индивид. Веднъж поставен етикетът “глухо”, “сляпо”, “умствено изоставащо” и т.н. лице, не в условна норма дава отражение и върху социалния статус и върху цялостното развитие на лицето.

С разработването на концепциите за “нормализация” и “качество на живот” се отбелязва и позицията за опознаване и приемане на лицата с нарушения като различни, именно като различни, така както всеки човек е различен и уникален, а не като увредени, повредени или като с по-ниско ниво на перцепция. Социалната приемливост на понятията не трябва да влиза в конфликт с адекватността на понятието и неговата семантична наситеност.

Съвременните тенденции за обучение на деца със специални образователни потребности се изразяват чрез стремежа за постигане на по-високо качество на образованието. Проблемите на възпитанието, обучението и личностното развитие на децата със СОП се разглежда в тясна връзка с тяхната социална рехабилитация и подготовката им за живот в обществото на връстниците им. Особено важно е не само да се подпомогнат физически и психически, а да се създават оптимално най-добрите условия, даващи им възможност да реализират правото си да съществуват пълноценно, заедно с другите, независимо от неблагоприятното си състояние. Акцентът се поставя върху необходимостта от всекидневни интеракции между децата в норма и децата със специални образователни потребности. По този начин се осигурява постигане на основната цел – формиране на социално-адаптивното им поведение. В основата на този подход стои интеграцията.

Интерактивният подход в подготовката и предподготовката на педагогически кадри е изключително полезен. Преживели сами този начин на общуване и обучение, учителите се научават и мотивират да работят с децата по подобен или същия начин. Много важен момент от обучението на учителите е да се проовокират реални поведенчески и интелектуално-емоционални модели на толерантно взаимодействие и взаимоотношения при различна среда и с различни участници.

Утвърждаването на хуманността във всичките ѝ измерения както в урочната, така и в извънурочната дейност. Провеждана с учениците, тя е гаранция за успешното проотичане на интеграционния процес и социализацията на децата.

За учениците със специални образователни потребности е важно да постигнат емоционален, психически, интелектуален и физически комфорт в училище, т.е. да се чувстват стабилни в социален план. Само така ще бъдат готови да изразяват активна познавателна позиция, следователно да усвояват знания според индивидуалните си възможности.

Интегрираното обучение е най-прекият и верен път към социализацията на децата с психо-физически нарушения /специални образователни потребности/. То премахва изолацията и протекционизма и повишава самооценката на детето, дава му възможност да се чувства нормален и пълноценен член на семейството.

Децата със специални потребности не са заплаха за другите деца – нито за успеваемостта, нито за постиженията в социален контекст. Напротив, присъствието на деца със специални потребности в класа създава нови социални умения и нови модели на социална компетентност на всички деца.

ЛИТЕРАТУРА

Левтерова, Д. (2009). Интеграция на хора с увреждания, университетско издателство “Паисий Хилендарски”

Радулов, Вл. (2007). Децата със специфични образователни нужди в училището и обществото, Бургас

Радулов, Вл. (1995). Интегрираното обучение и специалните училища. Шумен

- Радулов, В. (2003). Сравнително специално образование. София
- Стаматов, Р. (2000). Детска психология, Пловдив
- Терзийска, П. (2005). Интегрирано обучение на деца със специално образователни потребности”
- Ценова, Ц. (2008). Основи на логопедията. София
- Sherman, A. M., Shumaker, S. A., Jack, R.W., Morgan, T., Applegate, W.B., Ettinger, W. (2006). Social support, social integration, and health-related quality of life over time. *Psychology & Health*,
- Voytecki, K.. (2010). Freedom from social isolation for the young students with disabilities
- Weinstein, K. (2001). *Action Learning*, Gower. CA.